

بنیاد پژوهش‌های اسلامی
آستان قدس رضوی

www.ketab.ir

دائرة المعارف آستان قدس رضوی

جلد دوم (ش - ی)

بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی
گروه دائرة المعارف

بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی (گروه دائرة المعارف)
دائرة المعارف آستان قدس رضوی / بنیاد پژوهش‌های اسلامی (گروه دائرة المعارف) - مشهد: بنیاد پژوهش‌های اسلامی، ۱۳۹۳.
ج ۲.

(شابک دوره ۲ جلدی): ۹۷۸-۹۶۴-۹۷۱-۵۲۵-۴

(شابک جلد ۲): ۹۷۸-۶۰۰-۰۶-۰۳۳۳-۵

۱. آستان قدس رضوی - دائرة المعارف‌ها. ۲. علی بن موسی الرضا علیه السلام، امام هشتم، ۱۵۳-۲۰۲ ق. - آرامگاه - دائرة المعارف‌ها.

۳. مشهد - دائرة المعارف‌ها. الف. عنوان.

BP ۳ / ۱۵۵۲

کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

بنیاد پژوهش‌های اسلامی
آستان قدس رضوی

دائرة المعارف آستان قدس رضوی

جلد دوم (ش - ی)

چاپ اول: ۱۳۹۹ / ۱۰۰۰ نسخه، رحلی / بها: ۲۸۰۰۰۰۰ ریال

چاپ: انتشارات آستان قدس رضوی

طراحی گرافیک: نیما نقوی

بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان، مشهد: صندوق پستی ۳۶۶-۹۱۷۳۵

مراکز توزیع:

تلفن و دورنگار واحد فروش بنیاد پژوهش‌های اسلامی: ۰۵۱۱-۳۲۲۳۰۸۰۳

فروشگاه کتاب بنیاد پژوهش‌های اسلامی: ۰۵۱۱-۳۲۲۳۳۹۲۳

www.islamic-rf.ir

info@islamic-rf.ir

حق چاپ محفوظ است.

Islamic Research Foundation
Astan Quds Razavi
Mashhad - Iran

ISBN: 978-600-06-0333-5

9 786000 603335

وجود مرقد مطهر امام علی بن موسی الرضا علیه السلام در شهر مشهد و گسترش اماکن و مؤسسات آستان قدس رضوی از یک سو، و علاقه مندی پژوهندگان و شیفتگان آن حضرت به شناخت و معرفی این مجموعه از سوی دیگر، تحقیق جامع را در این حوزه ضرور می نمود. به این منظور، در سال ۱۳۸۰ ش مقالاتی در خصوص آستان قدس رضوی، با هدف شناسایی و شناساندن آنچه به نوعی با امام هشتم علیه السلام، حرم مطهر آن حضرت و آستان مقدس رضوی پیوند می یابد، در بنیاد پژوهش های اسلامی آستان قدس رضوی آغاز شد و زمینه های همکاری جمعی از صاحب نظران، کارشناسان و متخصصان فراهم آمد. نخست مدخل های مرتبط، گردآوری و انتخاب شد و با تشکیل شش شاخه به نام های القاب، مناصب و موضوعات؛ رجال؛ سازمان ها؛ مکان ها؛ نفایس موزه؛ و نفایس خطی و مکتوبات، نگارش مدخل های گزیده به هریک از شاخه ها واگذار شد. برای نگارش و تدوین مقالات مراحل زیر در نظر گرفته شد:

۱. تهیه پرونده علمی برای هر مدخل با توجه به مستندات، منابع و مطالب مرتبط با آن؛
۲. شناسایی نویسندگان با توجه به مهارت و تخصص آنان در زمینه مورد نظر؛
۳. بررسی مقدماتی مقاله به لحاظ اعتبار و جامعیت و تعیین ویراستار علمی برای ارزیابی آن؛
۴. ویرایش علمی محتوا و سنجش استدلالی مطالب، و استوارسازی کلی مقاله؛
۵. ویرایش استنادی به منظور تطبیق متن با منابع و حذف مطالب غیر مستند؛
۶. ویرایش بافتاری، ادبی و جامع با هدف تقویت پیوند و ساختار منطقی مقاله، رعایت اصول نگارش و مطابقت با نثر معیار و بازبینی انسجام و ارتباط کلی مقاله ها با یکدیگر؛
۷. آوانویسی مدخل ها، و تهیه عکس برای مدخل های مورد نیاز.

شاید به نظر آید که تدوین دائرةالمعارفی اختصاصی برای عتبه مقدس رضوی، کاری سهل و زود یاب باشد؛ اما گستردگی و تنوع موضوعات و نیز پیچیدگی بودن نگارش چنین مجموعه ای، کار را بر فراهم آوردن آن دشوار و طولانی کرد. در معرفی آثار و نفایس موجود در آستان قدس رضوی، وجود صدها نسخه و شی نفیس و جلوه های بی شمار آثار هنری در مجموعه عظیم آستان قدس رضوی، چاره ای جز این باقی نگذاشت که از میان انبوه آثاری که هریک سزاوار معرفی جداگانه است، تنها به شناساندن آثار برتر بسنده شود. همچنین، گاهی نام و ساختار شرکت ها و مؤسسات وابسته به آستان قدس رضوی در زمان های مختلف دستخوش تغییر و دگرگونی شده است؛ از این رو، وضعیت آنها در زمان تدوین مقالات، ملاک قرار گرفته است. کوتاهی و بلندی مقالات نیز علاوه بر اعتبار و شأن موضوع، به سبب کمی یا فزونی اطلاعات در آن زمینه بوده است.

همان گونه که در انتخاب هر مدخل، پیوند آن با آستان قدس رضوی در نظر بوده، در نگارش مقالات نیز این رویکرد رعایت شده و تنها جنبه هایی از موضوع مورد توجه قرار گرفته است که به گونه ای با شخصیت امام رضا علیه السلام، حرم مطهر یا تشکیلات آستان قدس رضوی در پیوند باشد. به رسم شناخته شده تدوین دائرةالمعارف ها، کوشش بر این بوده است که در نگارش مقالات، با پرهیز از گزافه گویی و عبارت پردازی، تنها به واقعیت ها استناد گردد و در موضوعات مورد اختلاف، آرای جمعی ملاک قرار گیرد.

هر چند که بهره گیری از منابع کتابخانه ای و صدها برگ سند ارزشمند تاریخی، برارج و بهای معنوی این دائرةالمعارف افزوده است، اما در کنار آن هرگز نباید گستره تحقیقات پیمایشی را که پدید آورندگان این مجموعه در طول سال های تدوین از آن بهره برده اند، نادیده گرفت.

ارجاع‌ها، اشاره‌ها و نشانه‌های لازم، همچنین جزئیات فنی، برابر با شیوه‌های جاری دانشنامه‌نویسی تنظیم شده است. در ضبط مدخل‌ها، معیار ضبط اشهر بوده و دیگر وجوه به آن ارجاع شده است. نیز بیشتر مدخل‌هایی که جزء اول آن اسم عام بوده، به صورت مقلوب آمده است. برای مثال، مدخل‌های مدیریت اسناد و مطبوعات و مدرسه باقریه به شکل اسناد و مطبوعات، مدیریت؛ و باقریه، مدرسه تعیین شده است. در ضبط مدخل‌های شاخه رجال، عناوین و القاب غالباً حذف گردیده، مگر در مواردی که جزئی از اسم اشهر محسوب می‌شده است. همچنین، مدخل‌هایی که در ضمن مقالات دیگر به آنها اشاره شده، در صورت لزوم به صورت سیاه‌تر مشخص شده است. در مواردی نیز که تفصیل مطلبی در مدخلی دیگر آمده باشد، با علامت — به آن مدخل ارجاع شده است.

یگانه رشته‌ای که مدخل‌ها و مقالات این دائرةالمعارف را به هم پیوند می‌دهد، وجود حضرت امام علی بن موسی الرضا (علیه السلام) است. از این رو، به نشان حرمت و مبارکی نام حضرت، مدخل امام رضا (علیه السلام)، راجع به زندگانی و سیره آن امام همام را خارج از چیش الفبایی کتاب به عنوان نخستین مقاله، در پیشانی این دائرةالمعارف آورده‌ایم.

گروه دائرةالمعارف در تمامی مراحل کار از حمایت‌های تولیت فقید آستان قدس رضوی، آیت الله واعظ طبسی و راهنمایی‌های بی دریغ مدیرعامل اسبق بنیاد حجت الاسلام والمسلمین الهی خراسانی و شادروان دکتر برادران رفیعی عضو پیشین هیئت مدیره بنیاد برخوردار بوده است.

از آقای محمدرضا مروراید که نکته‌های سودمندی را یادآور شدند و آقای سید محسن ناجی نصرآبادی که در بازبینی و رفع برخی از خطاهای این اثریاری رساندند، سپاسگزاریم.

همچنین از حمایت‌های مستمر حجت الاسلام والمسلمین دکتر سید محمود مرویان حسینی، مدیرعامل بنیاد پژوهشهای اسلامی و حجت الاسلام دکتر علی جلاتیان اکبرنیا، معاون پژوهشی و برنامه‌ریزی بنیاد برای به انجام رساندن و انتشار این اثر تشکر می‌کنیم.

لازم به یادآوری است که اطلاعات این اثر تا آغاز سال ۱۳۹۵ ش (پایان تولیت آیت الله واعظ طبسی) را دربر می‌گیرد. تدوین و مستندسازی تغییر و تحولاتی که پس از این تاریخ در آستان قدس رضوی روی داده و روزآمدسازی مقالات، لازم است در ویرایش‌های آتی این اثر انجام پذیرد.

با همه کوششی که در تدوین و آماده‌سازی مقالات به کار رفته است، اذعان می‌داریم که این مجموعه از کاستی و عیب برکنار نیست. بدیهی است که هیچ مسئولیتی از کاستی‌های کار ما متوجه این بزرگواران نیست، اما اگر نقطه قوتی در آن دیده شود، بدون یاری آنان ممکن نبوده است. امیدواریم که صاحب نظران در آن به چشم عنایت بنگرند و از راهنمایی‌های علمی و فنی خود دریغ نورزند.

در پایان، از درگاه خداوند متعال خواهانیم موجبات شکوفایی این اثر را که معرف بخشی از عظمت بارگاه رضوی و متعلق به امام علی بن موسی الرضا علیه آلاف التحية والثناءست، فراهم آورد و گروه دائرةالمعارف را در خدمت به فرهنگ اسلامی و شیفتگان اهل بیت عصمت و طهارت (علیهم السلام) یاری فرماید. و نسأل الله أن یوفقنا وأن یجعل هذا خالصاً لوجهه الکریم.

بنیاد پژوهشهای اسلامی آستان قدس رضوی
گروه دائرةالمعارف